rapor „pojar" = et. nec., cf. *rapăn*;
râncălău „om ranchiunos" < *râncă* (et. nec.) + *-ălui*;
sovârv „plantă erbacee perenă aromatică, cu tulpina păroasă, cu flori roşii-purpurii, întrebuinţată la vopsit şi în farmacie" < sb. *suhovrh*;
şoaldină „mică plantă erbacee cu frunze cărnoase, ovale şi cu flori galbene-aurii, dispuse în inflorescenţe" < *şold* + *-ină*;
şohan „niciodată" < magh. *soha [nem];*
vârdină „fus al lanţului de la fântână" < slavon. *tvrădina*;
zadă „zadie" < sl. *zadŭ* (ucr. *zad* etc.).

THE STYLISTIC VALUE OF THE REGIONALISM IN THE „BOOK OF CONQUERES", BY CORNEL IVANCIUC

Abstract

The regionalisms in the literary text differs from the one in the language it represents; the writer is not a dialectologist. He operates – by means of artistic literature – a transposal of regionalisms. Thus, this linguistic category in the literary text makes topical a double function: a stilistic one and a poetic one, with the predomination of one of the two hyposthasis. The regionality itself is not a stilistic mark, it only accomplishes such values depending on context. Should the regionalism be only a means of localization (thus indicating the writer's or the character's belonging to a certain idiom) it would give information (in a descriptive way) on the linguistically reflected object. Thus the forms which have an exclusive role of localization or those which derive from the position of the writer's language must be taken into consideration as realizing no stilistic mark. This marginal function of the regionalism builds a dimension of the semantical universe of the literary creation only by contrast with the entirety of the text, underlying the difference between the two narrative plans: the one of the narrator and the one of the narration. If this opposition is not accomplished, the quality of the regionalism reduces itself to that of the writer's linguistic features, the writer being the „bearer" of the literary language of the epoch.

Adverbul românesc în diatopie (dialectul dacoromân)

Adrian CHIRCU
Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca

0. În intervenţia noastră, ne propunem să studiem ***adverbul***[1] la nivel dialectal. Pe parcursul investigaţiei, ne vom opri, în special, asupra unor aspecte care caracterizează dialectul dacoromân, iar, prin aceasta, dorim să scoatem în evidenţă acele constante care asigură unitatea clasei adverbiale şi care se regăsesc şi în limba literară. Spre deosebire de substantiv, adjectiv sau verb, adverbul face parte din categoria părţilor de vorbire mai puţin deschise la împrumuturi, singura posibilitate de a spori numărul de unităţi adverbiale rămînînd, în clipa de faţă, schimbarea valorii gramaticale (mai rar derivarea cu sufixe sau compunerea).[2]

0.1. Vom avea în vedere raportarea clasei adverbiale (la nivel dialectal) la situaţia din limba literară, care, după cum se ştie,

[1] Termenul adverb are în studiul nostru o accepţie largă, prin acesta, înţelegînd, acolo unde se impune, şi locuţiunile ori expresiile adverbiale.

[2] A se vedea articolul Corneliei Mihai, *Valoarea adverbială a adjectivelor în limba română contemporană*, în *Studii şi cercetări lingvistice*, anul XIV, nr. 2, Bucureşti, Editura Academiei, 1963, în care, pe bună dreptate, se afirmă, la pagina 217, că *„în limba română contemporană există tendinţa de răspîndire a folosirii adjectivelor cu valoare adverbială; un mare număr de adjective, majoritatea cu o largă circulaţie şi cu o mare bogăţie de sensuri, s-a adverbializat sau este folosit adverbial.*[...] *Acest proces de adverbializare a adjectivelor are consecinţe de ordin structural: duce la o scădere a folosirii formaţiilor adverbiale derivate cu sufixe, care sînt înlocuite cu adjectivele temă. Sufixele* ***–eşte*** *şi* ***–iceşte,*** *prezente într-un număr mare de adverbe, nu mai sînt productive, sufixul* ***–iş (-îş)*** *are un număr mic de derivate, dintre care puţin folosite, iar* ***-mente*** *are o existenţă periferică.* "

BDD-V3180 © 2006 Editura Mega
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:44 UTC)

are şi aceasta la bază un dialect (subdialect). În cazul limbii române e vorba despre subdialectul muntean.[3]

1. Înainte de a analiza faptele de limbă, considerăm că e necesar să oferim cîteva explicaţii cu privire la titlul comunicării noastre. Prima parte a acestuia se referă la clasa adverbului care se caracterizează, după cum se ştie, prin eterogenitate, aspect observat de gramaticienii străini sau de cei români. În viziunea lui Jack Feuillet, adverbul a fost «*trop longtemps considéré comme une espèce de „fourre-tout" où l'on intégrait les éléments qui ne trouvaient pas leur place dans les prépositions, les conjonctions ou les interjections.*»[4]

1.1. Fiind una dintre părţile de vorbire care i-au pus deseori în dificultate pe lingvişti, Gabriela Pană-Dindelegan consideră că atribuirea numelui de „*«clasă problematică» sau* [...] *clasă de «cuvinte problematice» nu este o chestiune numai a gramaticii româneşti, ci apare, în egală măsură, şi în gramaticile altor limbi. Ea se explică, pe de o parte prin eterogenitatea sintactică, semantică şi funcţională a clasei în ansamblu, iar, pe de altă parte, prin prezenţa unor trăsături identice sau asemănătoare cu ale altor clase.*"[5]

În general, adverbului i se acordă un spaţiu restrîns în studiile de lingvistică, deoarece se consideră că nu prezintă prea mare interes pentru descrierea unor fapte de limbă şi se susţine că ar trebui studiat mai mult din punct de vedere lexical decît din punct de vedere morfologic.

[3] Ion GHEŢIE, *Baza dialectală a românei literare*, Bucureşti, Editura Academiei, 1975, p. 43, «*E o opinie curentă în lingvistica contemporană că, de regulă, la baza limbii literare se află un dialect, şi anume acela care din diverse motive îşi asigură o situaţie dominantă în raport cu celelalte dialecte. Limba literară nu coincide niciodată cu dialectul aflat la baza ei. Ea renunţă la tot ce acesta are strict particular şi acceptă în schimb fonetisme, forme şi cuvinte specifice celorlalte dialecte. Oricît de compozită ar părea limba literară în urma împrumutului de elemente din diferite dialecte, se recunoaşte totdeauna în structura ei dialectul de bază.*»

[4] Idem, *Peut-on parler d'une classe de l'adverbe?*, în *La linguistique*, vol. 17, fasc. 1, 1981, p. 22.

[5] Gabriela PANĂ-DINDELEGAN, *Elemente de gramatică. Dificultăţi, controverse, noi interpretări*, col. «Repere», Bucureşti, Editura Humanitas Educaţional, 2003, p. 183.

1.2. Din păcate, această remarcă e valabilă şi pentru lucrările de dialectologie apărute la noi, ai căror autori lasă constant deoparte adverbul sau tratează doar unele probleme, insistînd mai ales asupra unor chestiuni de fonetică sau de lexic. De asemenea, nu se ţine seama de aspecte de ordin structural sau tipologic. E de ajuns să răsfoim cîteva dintre studiile apărute la noi, ca să ne dăm seama că, în paginile lucrărilor de dialectologie, acesta este analizat superficial sau nici măcar nu e discutat.

1.3. Al doilea cuvînt cheie inserat în titlul acestei comunicări, ***diatopie***, a fost explicat şi valorificat de Eugeniu Coşeriu în studiile sale. Demersul nostru va fi oarecum ocolitor, căci nu ne vom axa doar pe studierea acelor elemente care demonstrează diversitatea la nivel dialectal, ci mai ales pe cele care oferă unitate dialectelor (subdialectelor).

1.4. Spre deosebire de limba literară, la nivel dialectal, regăsim un număr mult mai mare de elemente adverbiale (adverbe, locuţiuni adverbiale ori expresii adverbiale). Multitudinea şi diversitatea formelor adverbiale s-ar datora faptului că dialectele (subdialectele) sînt mai conservatoare în raport cu limba literară, chiar dacă aceasta, după cum am afirmat *supra*, are la bază tot un dialect (subdialect), însă unul anume.[6]

1.4.1. Din punct de vedere etimologic, elementele adverbiale dialectale provin, fie din fondul vechi latin, fie din limbile cu care româna a venit în contact de-a lungul timpului (limbi slave, greacă, turcă, maghiară, germană), fie au fost create pe teren românesc.

1.4.2. Unele dintre adverbele considerate arhaice în lucrările de istorie a limbii române apar înregistrate şi în unele glosare dialectale (relativ recente) publicate pînă în prezent. Şi avem în vedere, de exemplu: băn. ***de-a firea*** '' (cf. .... *duseră-se de aicea, audziiu* ***de-a firea*** *cum aceasta zicea...* PO 17/16, p. 128), băn. ***amînat*** 'tîrziu' (cf. ... *Nu* ***amînatu*** *elu mai suflă protivni cu vîntu...* CV 43v/13–14, pp. 314–315), ***din biu*** (loc. Someş-Gurustău)

[6] A se vedea, de pildă, cazul unora dintre limbile romanice (franceza – dialectul francian, italiana – dialectul toscan, spaniola – dialectul castilian).

BDD-V3180 © 2006 Editura Mega
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:44 UTC)

'din belşug' (cf. ... *şi băsădui* ***de biu*** *pînră la zori* ... CV 8v/12–13, p. 244).

1.4.3. La o analiză atentă a faptelor de limbă, putem constata că există o serie de adverbe sau variante formale ale unor adverbe caracterizează un anumit dialect (arom. ***naparti*** 'dincolo, vizavi', ***tardu*** 'tîrziu', ***vîroarî*** 'vreodată', ***ahînda*** 'adînc', ***deadunu*** 'împreună' etc.; mglrom., ***amprostu*** 'în picioare', ***goamiti*** 'parcă', ***dinvărliga*** 'în jur împrejur', ***măntiză*** 'a doua zi', ***napcumta*** 'apoi', ***odma*** 'imediat' etc.; istrom. ***nuşcum*** 'oarecum', ***nicamor*** 'niciunde, în nici o parte', ***sacacor*** 'în toate chipurile') sau un subdialect: în Muntenia (***neam*** 'deloc', ***uşure*** 'uşor'), în Banat (***baş*** 'chiar, tocmai', ***iut*** 'repede, iute', ***de-a rostul*** 'în permanenţă, tot timpul', ***îndesară*** 'spre seară', ***pro*** 'iar, din nou', ***de-a fitea*** 'în zadar'), în Crişana (***altan*** 'direct, fără ocol', ***acînă*** 'aici', ***cîtingan*** 'încet', ***hăpt*** 'chiar'), în Maramureş (***hăt*** 'foarte', ***huc*** 'tot'), în Moldova (***amuş*** 'acum', ***vodată*** 'vreodată').

1.4.4. Adesea unele adverbe au alte valori decît în limba literară (munt. – folosirea lui ***decît*** în construcţii pozitive, unde are sensul 'doar' sau deodată': *... cînd a-nceput io* ***dăcît*** *am stat aşa pe loc* ... Apud *Tratat...*, p. 183; băn. – ***mai*** este folosit pe lîngă un substantiv cu sens cantitativ 'încă, în plus'; maram. – în unele situaţii, adverbul ***tare*** ţine locul adverbelor ***foarte*** sau ***prea*** sau utilizarea prepoziţiei ***fără*** cu sensul său primar adverbial).

1.4.4.1. Alteori adverbele sînt utilizate în structuri care nu sînt acceptabile din punctul de vedere al normei, implicaţiile fiind mai ales de natură sintactică şi semantică (munt. – folosirea adverbului restrictiv ***decît*** în structuri pozitive: *am* ***decît*** *una*; băn. - asocierea unor adverbe în structuri pleonastice: ... *îl facem* ***din nou iar*** *căi...* Apud *Tratat...*, p. 266; maram. – utilizarea adverbului ***tare*** între un pron. reflexiv şi verb: *mă* ***tare*** *tem* şi a adverbului ***numai*** în structuri negative: ... *n-am fost* ***numa*** *cu unchieşu...*).

1.5. În analiza întreprinsă, am reperat în dialecte numeroase adverbe ce conţin deseori particule pe care limba literară în mare parte[7] le respinge, acest fapt dovedind strînsa legătură ce există

[7] Afirmăm „în mare parte", deoarece DOOM$_2$ acceptă şi forme cu particule adverbiale precum: ***acum****/* (fam., pop.) ***acuma***, ***acuşi/ acuşa*** (pop.)/ ***acuşica***, ***atunci/*** (pop.) ***atuncea***, ***pururi/ pururea***, ***adică/ adicălea*** (pop.)/ ***adicătelea*** (pop.), *passim*.

între dialecte şi vechea română (*Pre acicea şi pretudindirea preemimu...*, CV, 29r/18, p. 285; *Aşijderea den păsările ceriului cîte şapte...*, PO, 29/19). Aceste particule sînt înregistrate mai ales în aria sudică a dialectului dacoromân: ***aciia***, ***acoalea***, ***apăilea***, ***încoacea***, ***acilea***, ***atuncilea***, ***acumulea***, ***atîtălea***, ***acuşa***, ***coloşa***, ***icişa*** etc.

1.6. Întocmai ca în limba veche (de exemplu, ... *Şi zimbindu-să rîzînd,* ***linişor*** *dzîsă cătră dînşii,* D, VPS, 348v, p. 295; *Rrugare-aşi Dumnedzeu şi în* ***puţinelu*** *şi întru multu*, CV, 41r/10–11, p. 309; ***nişchiţel***, ***puţineluş***, ***binişhor*** şi ***kurundzel***, AC, *passim*), şi în dialecte întîlnim multe forme adverbiale derivate cu sufixe diminutivale sau augmentative, cu valoare de comparativ sau de superlativ.

1.6.1. În limba literară însă, aceste adverbe sînt mai rar reperate şi caracterizează în special vorbirea afectivă (***încetişor***, ***binişor***, ***repejor***, ***multişor***, ***puţintel***, ***uşurel***). Se pare că acest tip e mai des întîlnit în subdialectele din ariile de vest şi de nord a teritoriului dacoromân.

1.6.2. Unele dintre acestea au o arie largă de răspîndire, iar altele caracterizează un anumit dialect sau grai: ***abieluşca***, ***abieluşa***, ***de-abieluţa*** (Haţeg), ***acăsică***, ***acăsucă***, ***atîţuţa*** (Topliţa), ***atîtuca*** (Dorohoi - ... *da măligî numa* ***atîtuca*** *cîtu-i dusem tătuţii di leac*, GN, p. 546), ***cîtuica*** 'foarte puţin' (Banat), ***cîtingănaş*** 'încetişor' (Crişana), ***de-abialuca*** 'de-abia, de-abia' (Maramureş), ***mintenăşuc*** 'imediat' (Maramureş), ***degebuţa***, ***devremior***, ***diminecior*** 'mai de dimineaţă' (Argeş), ***docăliţă*** 'cu ceva timp în urmă' (Oaş), ***furişel*** 'puţin pe ascuns', ***hucurel***, ***huculuţ***[8] (Maramureş), ***încetuc***, ***încetuţ***, ***depărtişor***, ***greuleţ***, ***mereor*** 'foarte încet' (Banat), ***mereuaş*** (***mereuş***), ***mereuţ***, ***niţeluş*** (Muntenia), ***mereuşuţ*** (Crişana, Ineu), ***multuţ***, ***multicel***, ***oţîrucă***, ***otîruşcă*** (Haţeg), ***puţinel***, ***puţinteluş***, ***tărişor***, ***răruţ***, ***rărişor***, ***olecuţă***, ***olecuţică***, ***olecuşoară*** (Moldova), ***un piculeţ***, ***un piculete*** (Oltenia), ***un picuţ***, ***tîrzior***, ***tîrziuţ***, ***suscior***, ***josişor***, ***iutişor***, ***o ţîrişucă***, ***o ţirigancă*** (Oltenia). Cîteodată aceste adverbe acceptă şi grade de comparaţie, constituind, într-un fel,

[8] La o întrebare a noastră privind existenţa acestor forme în Maramureş şi adresată unui subiect, acesta ne-a răspuns că cel care le foloseşte «***să mădărea***» 'se alintă'.

BDD-V3180 © 2006 Editura Mega
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:44 UTC)

construcții pleonastice: ***mai binişor***, ***mai repejor***, ***mai tărişor***, ***mai încetuc***.

1.7. La nivel dialectal, adverbele în ***–iş*** (***-îş***) sînt, în general, mai bine reprezentate. Dintre formele înregistrate în lucrările parcurse de noi, amintim: ***foliş*** 'pe burtă' (Sibiu - Sibiel), ***îmboiş*** 'împleticindu-se, repede' (Argeş), ***vintriş*** 'pe burtă' (Suceava), ***ghioldiş*** 'înțepenit' (Argeş), ***ciondorîş*** 'răudăcios, chiorîş' (Suceviţa), ***hărăpiş*** 'cu furie' (Crişana – Salonta), ***ţiniş*** 'permanent' (Orăştie), ***boldiş*** 'dintr-o parte' (Orăştie), ***cordiş*** 'într-o parte' (Rupea), ***păliş*** 'pieptiş, de-a dreptul' (Argeş), ***piciorîş*** 'unul la picioarele celuilalt' (Cluj- Vîlcele), ***clocotiş*** 'în clocote, în fierbere, în vuiet' (Maramureş, GMF – *A ta ziță-i d'e ovăz/ Mest'ecată* ***clocotiş***) etc.

1.8. Mai rar înregistrate sînt adverbele în ***–eşte***, care au cunoscut o largă răspîndire în limba veche, însă, în zilelele noastre, sufixul nu mai e productiv: ***bădărăneşte*** 'ca un bădăran' (Argeş), ***boncigăreşte*** 'din topor' (Argeş), ***căpreşte*** 'tuns în scări' (Argeş), ***băsmăţeşte*** 'aşa cum se poveşteşte un basm' (Roşiori de Vede), ***griţăreşte*** 'ban cu ban' (Maramureş – Sighet), ***tutuneşte*** 'subțire, cum se taie tutunul' (Oltenia), ***cureleşte*** 'pe sfori de moşie' (Vîlcea), ***călăreşte*** 'călare', ***morţăşte*** 'ca la mort' (Maramureş, GMF – *Trec fečiorii Dunărea/ Cîte doi alăturea,* ***călăreşte****/ Pă un peşte/ Mîndra se cîntă* ***morţăşte***).

1.9. De asemenea, în dialecte, locuțiunile adverbiale, construite pe o structură [***de-a*** + … ***-ul*** (***-le***, ***-a***)] mai veche a limbii române (… *că nu va lăsa Domnul nevinovat pre acela, cine numele lui* ***de fiete****-l ia*, PO, 244/18; … *că am început a grăi cu domnul,* ***de-a firea*** *pămînt şi cenuşă sînt*, PO, 37/33), sînt mult mai mult folosite decît în limba literară. Acestea se referă, de obicei, la un mod particular de a acționa, la o anumită stare, la o anumită poziție a corpului sau a unui obiect sau la o anumită cantitate: ***de-a fetea*** 'degeaba' (Banat, Hațeg), ***de-a-n suselea*** 'în sus' (Argeş), ***de-a volna*** 'berechet' (Argeş), ***de-a başca*** 'amestecat' (Vîlcea), ***de-a măgan*** 'de la sine, fără ajutor' (Oaş), ***de-a doua*** 'de-a curmezişul' (Gorj), ***de-a chipului*** 'chipurile' (Oltenia), ***de-a neamurile*** 'în calitate de rude' (Oltenia), ***de-a haboca*** 'degeaba, fără rost' (Cluj-Vîlcele), ***de-a nimica*** 'degeaba, fără rost' (Cluj-Vîlcele), ***de-a-mboulea*** 'de-a dura' (Argeş), ***de-a potea*** 'pe degeaba' (Someş – Gurustău), ***de-a tăria*** 'vrînd, nevrînd' (Coştiui, Ieud – MM), ***de-a hatra*** 'cu spatele' (Şieu - MM), ***de-a beaua*** 'în patru labe' (Ohaba-Secaş), ***de-a dore*** 'la anul' (Carei -SM). Pe lîngă inventarul cuprinzător al acestui tip de locuțiuni, avem de-a face şi cu o bogăție sinonimică de invidiat pe care, deseori, limba literară o «*ascunde*».

1.9.1. De exemplu, pentru locuțiunile din limba literară ***de-a berbeleacul***, ***de-a rostogolul*** sau ***de-a dura***, avem următoarele sinonime: ***de-a bestegala*** (Argeş), ***de-a prostavala*** (Oltenia), ***de-a tutubeaca*** (Oltenia, Băileşti), ***de-a prăstăgala*** (Oltenia, Băileşti), ***de-a scrumpalele*** (Oltenia, Vînju Mare), ***de-a tuturiga*** (Oltenia, Vînju Mare), ***de-a potoroaşca*** (Vîlcea), ***de-a cucurişca*** (Banat, Sînnicolaul Mare), ***de-a beoaia*** (Făgăraş), ***de-a îmboiul*** (Sebeş), ***de-a craii popii*** (Maramureş).

1.9.2. Menționăm, de asemenea, şi locuțiunile care se referă la jocuri şi care sînt deseori înregistrate în lucrările de la noi: ***de-a îngonala***, ***de-a pita***, ***de-a pitulicul*** 'de-a ascunselea' (Oltenia), ***de-a chituluşul*** (Făgăraş), ***de-a ţiligonul*** 'de-a prinsa' (Oltenia), ***de-a orbenicea*** 'de-a baba oarba' (Făgăraş), ***de-a harpucea*** 'joc de copii cu mingea' (Fălticeni), ***de-a trialunga*** 'joc cu mingea' (Bouţar, Hațeg).[9]

1.10. Tot referitor la bogăția sinonimică trebuie amintite şi expresiile cu care au în structura lor unul din verbele ***a umbla*** sau ***a merge*** şi un adverb care are semnificația 'fără rost, degeaba': *a umbla* ***handra*** (Argeş), ~ ***lifuroi*** (Argeş), ~ ***onănău*** (Argeş), ~ ***brandaura*** (Argeş), ~ ***băzălău*** (Argeş), ~ ***hebereu*** (Crişana), ~ ***heria*** (Vîlcea), ~ ***aproima*** (Vîlcea), ~ ***hăhău*** (Sebeş), ~ ***puştiu*** (Sebeş), ~ ***henteş*** (Huedin), ~ ***herebeu*** (Turda - Ciurila), ~ ***colodarca***, ~ ***fleaura*** (Suceava – Fundul Herței), ~ ***hălălău*** (Fălticeni - Mălini), ~ ***piştalău*** (Cluj-Vîlcele), ~ ***rancota*** (Bumbeşti-Jiu).

1.11. Sînt prezente şi construcții cu prepoziții eliptice, al căror constituent nominal inițial s-a adverbializat: *a se ține* ***garai*** 'a se ține scai' (Oltenia), *beat* ***clisă*** 'beat turtă' (Argeş), *a se ține*

[9] A se vedea în acest sens şi harta 328 (ALRM. I) *Copilul umblă* ***de-a buşilea***.

BDD-V3180 © 2006 Editura Mega
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:44 UTC)

landră 'a merge cîrd' (Argeş), *a sta* ***vîgă*** 'cot la cot' (Roşiori de Vede), *a îngheța* ***ligniță*** 'bocnă' (Balş), *a sta* ***mîlci*** 'nemişcat', *a curăța casa* ***helciu*** 'foarte curat' (Selişte), *a face hîrtia* ***folomoc*** 'a mototoli' etc.

2. Sperăm că faptele de limbă aduse în discuție pe parcursul intervenției noastre au reuşit să demonstreze că, la nivel dialectal, clasa adverbului este mult mai unitară decît ne-am fi aşteptat. Textele vechi folosite în demersul nostru au dovedit că dialectele sînt mult mai apropiate de limba veche decît de limba literară. Modalitățile de realizare au rămas neschimbate pînă în zilele noastre. Doar elementele lexicale aşezate în tipare diferă uneori. Acestea din urmă dau uneori impresia unei eterogenități care e justificată, însă numai din punct de vedere lexical. Credem că aspectele prezentate au reuşit să ilustreze tipologia adverbului românesc la nivel dialectal, care se dovedeşte a fi diferită de cea a limbilor romanice surori, iar, în unele situațiii, chiar şi de limba română literară.

Bibliografie

a) *studii şi articole*:

CANDREA, I. A., *Graiul din Țara Oaşului*, în *Buletinul Societății Filologice*, II, Bucureşti, Atelierele Grafice Socec & Co, 1906, pp. 35–85.

CARAGIU-MARIOȚEANU, Matilda et alii, *Dialectologie română*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1977, 286 p.

CARAGIU-MARIOȚEANU, Matilda, *Compendiu de dialectologie română* (nord- şi sud-dunăreană), Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1975, 299 p.

CHIRCU, Adrian, *L'adverbe dans les langues romanes. Etudes étymologique, lexicale et morphologique* (français, roumain, italien, espagnol, portugais, catalan, provençal), thèse de doctorat, vol. I–II, Aix-en-Provence, 2004, 552 p.

CIOMPEC, Georgeta, *Morfosintaxa adverbului românesc. Sincronie şi diacronie*, Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1985, 302 p.

DENSUSIANU, Ovid, *Graiul din Țara Hațegului*, Bucureşti, Atelierele Grafice Socec & Co & Institutul de Filologie şi Folklor, 1915, VIII–350 p + 1 hartă.

FEUILLET, Jack, *Peut-on parler d'une classe de l'adverbe*?, în *La linguistique*, vol. 17, fasc. 1, Paris, Presses Universitaires de France, 1981, pp. 19–27.

GHEȚIE, Ion, *Baza dialectală a românei literare*, Bucureşti, Editura Academiei, 1975, 695 p.

MIHAI, Cornelia, *Valoarea adverbială a adjectivelor în limba română contemporană*, în *Studii şi cercetări lingvistice*, XIV, n° 2, Bucureşti, Editura Academiei, 1963, pp. 209–218.

NICA, Dumitru, *Teoria părților de vorbire. Aplicații la adverb*, Iaşi, Editura Junimea, 1988, 188 p.

PANĂ-DINDELEGAN, Gabriela, *Elemente de gramatică. Dificultăți, controverse, noi interpretări*, col. „Repere", Bucureşti, Editura Humanitas Educațional, 2003, 265 p.

PAPAHAGI, Tache, *Graiul şi folklorul Maramureşului, prefață, introducere. Texte muzică populară. Apendice. Toponimie. Onomastică. Glosar. Hartă. XXII Planşe*, col. «Din viața poporului român», XXXIII, Bucureşti, Academia Română & Cultura Națională, 1925, LXXXIII + 240 p. (**GMF**)

RUSU, Valeriu (coord.), *Tratat de dialectologie românească*, Craiova, Institutul de Cercetări Etnologice şi Dialectologice & Editura Scrisul Românesc, 1984, 970 p. (= *Tratat...*)

VICIU, Alexiu, *Glosar de cuvinte dialectale din graiul viu al poporului român din Ardeal*, în *Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Literare*, seria II, tomul XXIX, 1906–1907, Bucureşti, Institutul de Arte Grafice «Carol Göbl», 1907, pp. 59–163.

VICIU, Alexiu, Suplement la *„Glosar de cuvinte dialectale" din graiul viu al poporului român din Ardeal*, în *Memoriile Secțiunii Literare*, seria III, tomul III, Mem. 2, Bucureşti, Academia Română & Cultura Națională, 1925, 16 p.

b) *dicționare şi glosare*:

BULGĂR, Gh. (coord.), *Lexic regional*, 1, Bucureşti, Editura Academiei, 1960, 154 p.

CAZACU, Boris (coord.), *Glosar dialectal. Oltenia*, Bucureşti, Editura Academiei, 1967, 130 p.

BDD-V3180 © 2006 Editura Mega
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:44 UTC)

MAREŞ, Lucreţia (coord.), *Lexic regional*, 2, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1967, 156 p.

*** *Micul Dicţionar Academic* (MDA), vol. I-IV, Bucureşti, Academia Română & Editura Univers Enciclopedic, 2001 (I), 2002 (II), 2003 (III), 2003 (IV), LXXXVI p. + 776 p. (I), XII + 673 p. (II), XCVI p. + 1248 p. (III), XCVI p. + 1407 p. (IV)

PAŞCA, Ştefan, *Glosar dialectal*, alcătuit după material lexical cules de corespondenţi din diferite regiuni (extras), în *Analele Academiei Române. Memoriile Secţiunii literare*, seria III, tomul IV, mem. 3, Bucureşti, Editura Cultura Naţională, 1928, 62 p.

TODORAN, Romulus, BREBAN, Vasile, *Materiale şi cercetări dialectale*, I, Bucureşti, Editura Academiei, 1960, 290 p.

TODORAN, Romulus, *Mic glosar dialectal*, întocmit după două manuscrise din biblioteca centrală dela Blaj din 1887, col. „Colecţia Dacoromaniei", nr. 10, Cluj, Editura Cartea Românească, 1949, 24 p.

UDRESCU, D., *Glosar regional Argeş*, Bucureşti, Editura Academiei, 1967, X p. + 304 p.

c) izvoare:

CANDREA, I. A., DENSUSIANU, Ovid, SPERANTIA, Th. D., *Graiul nostru. Texte din toate părţile locuite de români*, vol. I–II, Bucureşti, Atelierele Grafice Socec & Co., 1906, 553 p. **(GN)**

*** *Codicele Voroneţean*, ediţie critică, studiu filologic şi studiu lingvistic de Mariana Costinescu, Bucureşti, Universitatea Bucureşti & Editura Minerva, 1981, 488 p. + 86 p. (fac-similés) **(CV)**

DOSOFTEI, *Viaţa şi petreacerea svinţilor* (Iaşi, 1682–1686), text îngrijit, notă asupra ediţiei şi glosar de Rodica Frenţiu, Cluj-Napoca, Editura Echinox, 2002, 453 p. **(VPS)**

HALICI, Mihail – Tatăl, *Dictionarium valahico-latinum (Anonymus Caransebesiensis)*, studiu filologic şi indice de cuvinte de Francisc Király, ediţie îngrijită de Alexandru Metea şi Maria Király, Timişoara, Editura First, 2003, 391 p. **(AC)**

*** *Palia de la Orăştie* (1581–1582). *Text – facsimile – Indice*, ediţie îngrijită de Viorica Pamfil, Bucureşti, Editura Academiei, 1968, XVI + 497 p. **(PO)**

L'ADVERBE ROUMAIN EN DIATOPIE
(*Le dialecte daco-roumain*)

Résumé

Dans son intervention à ce colloque, l'auteur se propose d'offrir une analyse objective de la situation des formes adverbiales dans les sous-dialectes nord-danubiens. Son étude témoigne avant tout non seulement des différences qui existent du point de vue dialectal, mais aussi des similitudes, ces dernières assurant l'unité de la classe adverbiale. En fait, nous avons affaire à une unité dans la diversité.

BDD-V3180 © 2006 Editura Mega
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:44 UTC)